

Arhivele sistemului vamal din România - parte componentă a Fondului Arhivistic Național

Cezar-Săndel Ioncef

Keywords: *Archival Fonds, Customs Declaration, Frontier Traffic, Intellectual Property Rights, Smuggling, Common Customs Tariff, Union Customs Code*

1. Introducere

Studiul de față își propune să analizeze tipologia și caracteristicile fondurilor arhivistice create și gestionate de către entitățile publice românești cu specific vamal, în condițiile unei efervescențe organizatorice succesive, mai ales după 1989, incluzând momentul aderării României la structurile Uniunii Europene și aplicarea aquis-ului comunitar în materie fiscală și vamală.

Evoluția legislației vamale de-a lungul timpului, cu modificările aduse de economia în tranziție a României, în vederea trecerii spre capitalism, succesiunea celor trei Coduri Vamale (cel din 1978¹, cel din 1997² și cel care este în vigoare în acest moment - adoptat în 2006³, împreună cu prevederile Codului Vamal Comunitar - în vigoare de la 1 ianuarie 2007⁴), precum și informațiile oferite de către instituțiile naționale specializate, au constituit baza documentară pentru definitivarea acestei cercetări.

Literatura de specialitate din țara noastră nu oferă, până în acest moment, prea multe alternative cu privire la cercetări ale tipologiilor arhivelor și documentelor create de către sistemul vamal, la posibilitățile de documentare și valorificare a patrimoniului arhivistic vamal, la importanța informațiilor conținute de aceste înscrisuri. Ne dorim ca prin intermediul acestui studiu să fim unul dintre punctele de început ale studierii și cercetării arhivelor vamale și să încurajăm pe cei interesați în aflarea de noi detalii ale specificului domeniului.

2. Scurt istoric al entităților vamale moderne în România

Modernizarea sistemului vamal își are începuturile în vremea lui Alexandru Ioan Cuza, atunci când se pun bazele a ceea ce astăzi înseamnă mecanismul vamal al țării noastre, prin intermediul reglementării organizării serviciului vamal al

¹ Adoptat de Marea Adunare Națională a Republicii Socialiste România prin Legea nr. 30 din 22 decembrie 1978, publicată în Buletinul Oficial 115 din 28 decembrie 1978.

² În baza Legii 141 din 24 iulie 1997.

³ Legea 86 din 10 aprilie 2006

⁴ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R0952&rid=2>

Principatelor. Era momentul când la București se organiza o direcție a sistemului vamal și se înființau birouri vamale coordonate de la nivel central.

În baza Legii generale a Vămilelor din 4 aprilie 1875, ce intra în vigoare la 1 iulie 1875, se parcurg noi pași în evoluția sistemului vamal prin stabilirea de elemente cum ar fi dreptul de vamă, poliția frontierelor, administrarea mărfurilor, tariful vamal etc. Potrivit acestei legi, vămile erau conduse de un director aflat în subordinea Ministerului Finanțelor.

3. Evoluția instituțională a sistemului vamal după 1989

Căderea Comunismului în țara noastră marchează un moment de cotitură în dezvoltarea instituțională a vămilor și a sistemului vamal. După 1990, Ministerul Finanțelor își păstrează în sfera de autoritate activitatea vamală⁵ prin intermediul Direcției Generale a Vămilelor, entitate cu personalitate juridică distinctă, înființată în anul 1973, inițial în subordinea Ministerului Comerțului⁶ și trecută apoi, începând cu 1983, în subordinea Ministerului Finanțelor.⁷

Prin unificarea Ministerului Finanțelor, a Comisiei Naționale de Prognoză, Plan și Conjunctură Economică și a Oficiului Național al Rezervelor Materiale, Direcția Generală a Vămilelor, împreună cu celelalte structuri fiscale, trec în subordinea Ministerului Economiei și Finanțelor.⁸

Anul 1992 aduce noi schimbări în organizarea Direcției Generale a Vămilelor prin intermediul înființării unor unități vamale de frontieră la Galați-Giurgiulești, Sculeni, Oancea-Cahul și Stânca-Costești.⁹ Odată cu înmulțirea operațiunilor desfășurate de către angajații vămilor, Ministerul Economiei și Finanțelor decide suplimentarea numărului angajaților structurilor vamale și înființarea Direcțiilor Regionale Vamale,¹⁰ ca unități interjudețene subordonate Direcției Generale a Vămilelor, având sediile în Brașov, București, Cluj, Constanța, Craiova, Galați, Iași, Oradea și Timișoara.¹¹ Urmare a reorganizării Ministerului Economiei și Finanțelor de la finalul anului 1992, Direcția Generală a Vămilelor, alături de Garda Financiară.

⁵ Potrivit Anexei I a Hotărârii Guvernului României nr. 427 din 21 aprilie 1990 privind aprobarea structurii organizatorice a Direcției Generale a Vămilelor, publicată în Monitorul Oficial nr. 74 din 23 aprilie 1992.

⁶ Art. 9 și art. 65 al Codului Vamal din 1978.

⁷ În baza Decretului Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România nr. 8 din 11 Ianuarie 1983 privind trecerea Direcției Generale a Vămilelor din subordinea Ministerului Comerțului Exterior și Cooperării Economice Internaționale în subordinea Ministerului Finanțelor, publicat în Buletinul Oficial nr. 2 din 13 ianuarie 1983.

⁸ Hotărârea Guvernului României nr. 238 din 30 aprilie 1991 privind organizarea și funcționarea Ministerului Economiei și Finanțelor, publicată în Monitorul Oficial nr. 68 din 16 aprilie 1992, art. 1.

⁹ Hotărârea Guvernului României nr. 135 din 19 martie 1992 privind înființarea unor unități vamale de frontieră, publicată în Monitorul Oficial nr. 55 din 1 aprilie 1992, art. 1.

¹⁰ Direcții Regionale Vamale – în continuare DRV.

¹¹ Hotărârea Guvernului nr. 630 din 2 octombrie 1992 privind unele măsuri de organizare a activității vamale, publicată în Monitorul Oficial nr. 262 din 21 octombrie 1992, art. 2 și anexa 1.

reintră în autoritatea Ministerului Finanțelor, fiind coordonată de către secretarul de stat ce răspunde de Departamentul veniturilor statului.¹²

Un pas înainte în ceea ce privește exercitarea atribuțiilor vamale îl reprezintă înființarea Direcției supraveghere și control vamal în cadrul DGV¹³, organizată în brigăzi și echipaje mobile, la nivelul DRV-urilor și a unităților vamale teritoriale¹⁴, structura nou-înființată având, potrivit legii, următoarele atribuții:

- a) exercită, prin mijloace și procedee specifice, supravegherea vamală pe teritoriul României;
- b) urmărește și controlează respectarea, de către persoanele juridice și fizice, a legislației vamale;
- c) constată și sancționează, în condițiile legii, încălcările legislației vamale;
- d) controlează vehiculele și bunurile introduse sau care urmează să fie scoase din țară, inclusiv cele aflate în tranzit, aparținând persoanelor juridice și fizice;
- e) verifică, în condițiile legii, terenuri, clădiri, depozite și prelevează probe pentru identificarea bunurilor;
- f) verifică registre și orice fel de evidente și poate cere oricărui organ sau persoane să prezinte, fără plată, actele și documentațiile pe care le deține cu privire la bunurile introduse sau scoase din țară, inclusiv cele aflate în tranzit pe teritoriul României.”¹⁵

Potrivit aceluiași act normativ, în subordinea DGV se înființează DRV Arad¹⁶, alături de celelalte 9 structuri vamale regionale, contribuind la aplicarea politicii vamale la nivel național.¹⁷ Începând cu 1996, Directorul general al DGV deține rang de secretar de stat în cadrul Ministerului Finanțelor Publice iar direcția pe care o conduce este înzestrată cu personalitate juridică, patrimoniu și cont bancar, iar potrivit legii, îndeplinește următoarele atribuții:

- a) organizează, îndrumă și controlează activitatea direcțiilor regionale vamale și a vămilor, denumite în continuare unități vamale;
- b) exercită controlul, urmărirea și supravegherea pe întregul teritoriu național a respectării legislației vamale în procesul operațiunilor de import, export și de tranzit;

¹² Hotărârea Guvernului nr. 788 din 12 decembrie 1992 privind organizarea și funcționarea Ministerului Finanțelor, publicată în Monitorul Oficial nr. 336 din 29 decembrie 1992, art. 3 punctul 9 și art. 6 alin (2).

¹³ Direcția Generală a Vămilelor - în continuare DGV

¹⁴ Hotărârea Guvernului nr. 32 din 29 ianuarie 1993 privind unele măsuri de reorganizare a activității vamale, publicată în Monitorul Oficial nr. 23 din 10 februarie 1993, art. 1.

¹⁵ Idem, art. 2.

¹⁶ Idem, art. 6.

¹⁷ Hotărârea Guvernului nr. 449 din 29 iulie 1994 republicată, privind organizarea și funcționarea Ministerului Finanțelor, publicată în Monitorul Oficial nr. 76 din 27 aprilie 1995, art. 3 punctul (9).

- c) ia măsuri de prevenire și combatere, în conformitate cu legea, a oricăror infracțiuni și contravenții în domeniul vamal;
- d) participă împreună cu alte organe de specialitate ale administrației publice centrale la elaborarea proiectelor de proceduri, regimuri vamale și norme de vămuire și asigură aplicarea prevederilor legate de Tariful vamal de import al României și a altor acte normative referitoare la acesta;
- e) aplică măsurile cu caracter vamal rezultate din Acordul de asociere a României la Comunitatea Europeană, Acordul cu țările A.E.L.S. și din Strategia națională de pregătire a aderării României la Uniunea Europeană;
- f) asigură aplicarea prevederilor cu caracter vamal din convențiile și tratatele internaționale la care România este parte;
- g) urmărește aplicarea corectă a regulilor de interpretare a Nomenclurii Sistemului Armonizat, a regulilor generale de stabilire a originii bunurilor, precum și de evaluare în vama a mărfurilor și de aplicare a taxei pe valoarea adăugată, a accizelor și a altor drepturi vamale;
- h) verifică modul de declarare, de către titularul operațiunii vamale sau de către comisionarul vamal, a drepturilor cuvenite bugetului de stat; încasează și virează aceste drepturi la bugetul de stat; stabilește, din oficiu, eventualele diferențe pe baza controalelor ulterioare și asigură încasarea acestora; stabilește formele și instrumentele de plata și de garantare a plății taxelor și drepturilor vamale în conformitate cu normele generale de decontare a veniturilor statului;
- i) coordonează, îndrumă și îndeplinește sarcinile ce revin unităților vamale pentru prevenirea și combaterea traficului ilicit de droguri, arme, explozivi, obiecte din patrimoniul cultural național; urmărește, în cooperare cu celelalte organe abilitate ale statului, cazurile de spălare a banilor prin operațiuni vamale; încheie, pe baza de mandat, acorduri de cooperare cu alte administrații vamale privind schimbul de informații în domeniul combaterii fraudei vamale;
- j) controlează mijloacele de transport încărcate cu mărfuri de import, export sau aflate în tranzit și verifică legalitatea și regimul vamal al mărfurilor; reține, în vederea confiscării, mărfurile care fac obiectul unor abateri de la legislația vamală;
- k) verifică, pe timp de zi și de noapte, clădiri, depozite, terenuri, sedii și alte obiective și, poate preleva, în condițiile legii, probe pe care le analizează în laboratoarele proprii în vederea identificării și expertizării mărfurilor care fac obiectul operațiunilor de export, de import și de tranzit;
- l) efectuează investigații, supravegheri și verificări în cazurile în care sunt semnalate situații de încălcare a legislației vamale de către persoane fizice și juridice; verifică registre, corespondență și orice fel de evidență și are dreptul de a cere oricărei persoane fizice sau juridice să prezinte, fără plată, documentația și informațiile privind operațiunile de export sau de import efectuate; sesizează organele de urmărire penală competente atunci când constată încălcări ale legii care necesită continuarea cercetărilor;
- m) exercită controlul ulterior la sediul agenților economici asupra operațiunilor de comerț exterior efectuate, pe o perioadă de 5 ani de la data desfășurării acestora, urmărind respectarea reglementărilor în domeniul vamal;
- n) asigură informatizarea activității și realizează statistica vamală;

- o) reprezintă în fața instanțelor judecătorești interesele statului în cazurile de încălcare a normelor vamale;
- p) întocmește studii, analize și elaborează proiecte de acte normative privind îmbunătățirea organizării și funcționării activității vamale;
- r) prezintă ministrului finanțelor avizele la proiectele de acte normative elaborate de alte ministere și instituții centrale care cuprind măsuri referitoare la domeniul vamal;
- s) aplică legislația muncii pe linie de resurse umane - angajare, avansare, sancționare și încheierea raporturilor de munca - pentru personalul propriu și pentru cel din cadrul unităților vamale teritoriale, cu excepția funcțiilor care sunt în sfera de aprobare a ministrului finanțelor;
- t) elaborează și fundamentează programul de investiții și proiectul bugetului activității vamale și asigură realizarea acestora în condițiile legii;
- u) îndeplinește orice alte atribuții prevăzute de lege.”¹⁸

Comparativ cu structurile similare ale Gărzii Financiare, aflate tot în subordinea Ministerului Finanțelor Publice, personalul Direcției supraveghere și control vamal și cel al structurilor vamale au dreptul la port armă și la uniformă de serviciu.¹⁹ Potrivit prevederilor legale citate, personalul vămilor de frontieră beneficiază de un spor de până la 20% din salariul de bază iar personalul vămilor care în decursul activității de aplicare a legislației vamale descoperă bunuri și valori deosebite, sunt recompensați cu stimulente constituite la nivelul fondului Ministerului Finanțelor, în sumă de până la trei salarii de bază lunar.²⁰ Tot din categoria beneficiilor acordate salariaților sistemului vamal se înscrie și transportul la și de la locul de muncă pentru toți aceia care își desfășoară activitatea în vămile de frontieră și care locuiesc la o distanță cuprinsă între 5-70 de km de locul de muncă.

Ca urmare a reorganizării DGV, sediul instituției se stabilește prin act normativ în București, str. Matei Millo nr. 13, sector 1, iar brigăzile de supraveghere și control vamal sunt transferate în structura DRV-urilor sub formă de serviciu. Totodată, începând cu acest an, pentru desfășurarea activităților de detectare a substanțelor explozive și control antidrog, în dotarea DGV vor intra câini dresați, în calitate de componentă a structurilor mobile.²¹ În vederea perfecționării profesionale a personalului vamal, DGV organizează cursuri de pregătire profesională prin intermediul Școlii de Finanțe Publice din cadrul Ministerului Finanțelor.²²

¹⁸ Hotărârea Guvernului nr. 147 din 12 martie 1996 privind organizarea și funcționarea Direcției Generale a Vămilor, publicată în Monitorul Oficial nr. 71 din 9 aprilie 1996, art. 2 și 3.

¹⁹ Idem, art. 7 și 9.

²⁰ Idem, art. 11 și 13.

²¹ Hotărârea Guvernului nr. 170 din 18 ianuarie 2001 privind organizarea și funcționarea Direcției Generale a Vămilor, publicată în Monitorul Oficial nr. 40 din 23 ianuarie 2001, art. 1 alin. (2), art. 8 și art. 10 alin. (3).

²² Idem, art. 12.

Perioada august-octombrie 2003 marchează apariția de importante schimbări instituționale pe scena combaterii evaziunii și a fraudei fiscale din România, acest fapt manifestându-se prin înființarea Agenției Naționale de Administrare Fiscală și preluarea de către Autoritatea Națională de Control²³ a celor mai importante activități din sfera controlului economic, fiscal și vamal.

Ordonanța Guvernului nr. 86/2003²⁴ privind unele reglementări în domeniul financiar, aduce pe scena economiei românești un nou actor care va funcționa și la data publicării acestui studiu – Agenția Națională de Administrare Fiscală²⁵, în calitate de organ de specialitate al administrației publice centrale, instituție publică cu personalitate juridică, cu buget propriu, fiind subordonată Ministerului Finanțelor Publice, desfășurându-și activitatea în domeniul impozitelor, taxelor, contribuțiilor și a altor venituri bugetare, prin intermediul procedurilor de gestiune, colectare, control fiscal, soluționare a contestațiilor²⁶, fiind înființată începând cu data de 1 octombrie 2003 și operațională de la 1 ianuarie 2004.

În condițiile înființării ANAF, atât Garda Financiară cât și Direcția Generală a Vămilelor vor trece din subordinea Ministerului Finanțelor Publice în autoritatea ANAF.

Din punct de vedere organizațional, Direcția Generală a Vămilelor devine începând cu 13 octombrie 2003 Autoritatea Națională a Vămilelor²⁷ și va fi condusă de un subsecretar de stat ce îndeplinește funcția de vicepreședinte al ANAF²⁸, numit prin decizia Primului-Ministru.²⁹

Pentru prima dată de la înființarea ANV, personalul structurilor vamale are calitatea de funcționar public cu statut special, stabilindu-se în acest sens funcțiile specifice de execuție din structura birourilor vamale de frontieră și de execuție: inspector vamal, agent vamal și controlor vamal.³⁰ Cu această ocazie, apare obligativitatea testării psihologice a personalului vamal, o dată la 2 ani. Din punct de vedere al sporurilor, pe lângă sportul de frontieră de 20% din salariul de bază, lucrătorilor vamali li se mai acorda un spor de stabilitate, ce variază între 3 și 10%

²³ În continuare ANC, înființată în baza OUG Nr. 64 din 28 iunie 2003 pentru stabilirea unor măsuri privind înființarea, organizarea, reorganizarea sau funcționarea unor structuri din cadrul aparatului de lucru al Guvernului, a ministerelor, a altor organe de specialitate ale administrației publice centrale și a unor instituții publice, publicată în Monitorul Oficial nr. 464 din 29 iunie 2003, art. 16.

²⁴ Publicată în Monitorul Oficial nr. 624 din 31 August 2003.

²⁵ În continuare - ANAF.

²⁶ Art. 19, alin 1. al Ordonanței 86 din 28 august 2003 privind unele reglementări în domeniul financiar.

²⁷ În continuare - ANV.

²⁸ Ordonanța de urgență nr. 10 din 18 martie 2004 privind Statutul personalului vamal, art. 4.

²⁹ Hotărârea Guvernului nr. 165 din 3 martie 2005 privind organizarea și funcționarea Autorității Naționale a Vămilelor, publicată în Monitorul Oficial nr. 215 din 14 martie 2005, art. 5.

³⁰ Idem, art.7 alin. (1).

precum și spor de muncă în condiții deosebite, în valoare de 15% din salariul de bază.

Potrivit legii³¹, stimulentele constituite la nivelul ANV sunt:

- a) prin aplicarea unui coeficient de 35% la sumele încasate pentru bugetul de stat, ca urmare a controlului vamal, reprezentând dobânzi, penalități de întârziere și amenzi;
- b) prin aplicarea unui coeficient de 15% la sumele confiscate;
- c) prin aplicarea unui coeficient de 8% la sumele provenite din valorificarea bunurilor rezultate din confiscări, după deducerea cheltuielilor efectuate cu valorificarea;
- d) prin aplicarea unui coeficient de 5% din sumele încasate prin executare silită, cu excepția dobânzilor, penalităților și a amenzilor prevăzute la lit. a).”

Prin dispozițiile legale în vigoare, personalul ANV are obligația de a cunoaște dispozițiile legale în vigoare cu privire la regimul informațiilor clasificate și al informațiilor confidențiale.³²

Anul 2005 debutează cu noi schimbări de ordin organizațional care afectează instituția ANV din România. După mai bine de doi ani de funcționare sub tutela ANC, în ianuarie 2005 Garda Financiară și Autoritatea Națională a Vămilelor trec din subordinea ANC în cea a Ministerului Finanțelor Publice³³, denumit apoi Ministerul Economiei și Finanțelor, respectiv a ANAF.³⁴

Cu un an înainte de acceptarea țării noastre în structurile Uniunii Europene, ANV este supusă unui proces de reorganizare prin intermediul căreia, din punct de vedere al aplicării politicii vamale, se pregătește terenul în vederea integrării în structurile europene, cu respectarea aquis-ului comunitar. ANV-ul primește cu ocazia acestei reorganizări noi atribuții în sfera pregătirii instituționale de aplicare a noii politici în abordarea procedurilor vamale și a liberei circulații a persoanelor și mărfurilor.³⁵ Printre noile atribuții ale ANV, în contextul reorganizării și al integrării statului român în Uniunea Europeană, amintim:

- urmărește aplicarea corectă a regulilor de interpretare a Nomenclaturii sistemului armonizat și de evaluare în vamă a mărfurilor, precum și a

³¹ Idem, art. 15.

³² Idem, art. 25.

³³ Art. 1 al Ordonanței nr.8 din 20 Ianuarie 2005 privind stabilirea unor măsuri de preluare a Gărzii Financiare și a Autorității Naționale a Vămilelor în subordinea Ministrului Finanțelor Publice, precum și a unor măsuri de reorganizare a Agenției Naționale de Administrare Fiscală, publicată în Monitorul Oficial nr. 101 din 31 Ianuarie 2005.

³⁴ Art. 1 al Hotărârii nr. 533 din 30 Mai 2007 privind organizarea și funcționarea Gărzii Financiare, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr.407 din 18 Iunie 2007.

³⁵ Hotărârea Guvernului nr. 1552 din 1 noiembrie 2006 privind reorganizarea și funcționarea Autorității Naționale a Vămilelor, publicată în Monitorul Oficial nr. 907 din 8 noiembrie 2006, art. 4.

prevederilor actelor normative referitoare la taxele vamale, taxa pe valoarea adăugată, accize și alte drepturi vamale;

- elaborează și adoptă norme tehnice de aplicare a prevederilor Regulamentului vamal;
- elaborează propuneri privind sistematizarea legislației vamale;
- acționează pentru îndeplinirea programelor privind integrarea vamală europeană;
- adoptă măsurile necesare pentru asigurarea aplicării prevederilor Convenției privind utilizarea tehnologiei informațiilor de către serviciile vamale, încheiată la 26 iulie 1995, în temeiul art. K.3 din Tratatul privind Uniunea Europeană - JO C 316, 27 noiembrie 1995, p. 34 - și ale Convenției cu privire la asistența reciprocă și cooperarea între administrațiile vamale, încheiată la 18 decembrie 1997, în temeiul art. K.3 din Tratatul privind Uniunea Europeană - JO C 24, 23 ianuarie 1998, p. 2;
- administrează și gestionează, începând cu data de 1 ianuarie 2007, în cooperare cu autoritățile vamale ale statelor membre ale Uniunii Europene, aspectele vamale ce decurg din aplicarea aranjamentului administrativ privind sistemul cotelor tarifare comunitare;
- raportează Comisiei Europene, după data de 1 ianuarie 2007, cazurile de fraudă și neregularități privind drepturile vamale mai mari de 10.000 euro;
- încasează și contabilizează, după data de 1 ianuarie 2007, resursele proprii tradiționale (taxe vamale, contribuții agricole, taxe antidumping) ale bugetului comunitar.³⁶

Anul integrării României în structurile Uniunii Europene ca stat membru cu drepturi depline aduce o serie de noi schimbări în organizarea sistemului vamal de la noi din țară. Astfel, în 2007 ANV pune tot mai mult accent pe operațiunile cu produse accizabile, DRV-urile devin Direcții Regionale pentru Accize și Operațiuni Vamale (DRAOV), birourile vamale din municipiile reședință de județ se transformă în Direcții Județene pentru Accize și Operațiuni Vamale (DJAOV). Pe de altă parte, Ministerul Finanțelor sub tutela căruia a funcționat ANAF până la această dată se reorganizează și devine Ministerul Economiei și Finanțelor.³⁷ În 2009 ANAF și ANV revin la Ministerul Finanțelor Publice, ca urmare a unei noi reorganizări a sistemului.³⁸

³⁶ Idem, art. 4.

³⁷ Hotărârea Guvernului nr. 532 din 30 mai 2007 privind organizarea și funcționarea Autorității Naționale a Vămile, art. 4 și 8.

³⁸ Hotărârea Guvernului nr. 109 din 18 februarie 2009 privind organizarea și funcționarea Agenției Naționale de Administrare Fiscală, art. 1 și 2; Hotărârea Guvernului nr.110 din 18 februarie 2009 privind organizarea și funcționarea Autorității Naționale a Vămile, art. 1.

Noi schimbări pe scena combaterii fraudelor și a evaziunii apar la jumătatea anului 2013, atunci când ANAF se reorganizează³⁹ ca urmare a fuziunii prin absorbție și preluarea activității ANV și prin preluarea activității Gărzii Financiare, instituție publică care se desființează. În cadrul ANAF se înființează Direcția Generală Antifraudă Fiscală, structură fără personalitate juridică, având atribuții în prevenirea și combaterea faptelor și actelor de evaziune fiscală și fraudă fiscală și vamală.⁴⁰ Tot în cadrul acestei reorganizări a ANAF se înființează Direcțiile Generale Regionale ale Finanțelor Publice (DGRFP), ce preiau prin fuziune DRAOV, DJAOV și structurile subordonate acestora⁴¹, preluându-se de la structurile fostei ANV întregul patrimoniu, arhiva, prevederile bugetare, execuția bugetară și orice alte bunuri ale structurilor în cauză⁴², cu obligația încheierii protocoalelor de predare-primire în termen de 45 de zile de la data intrării în vigoare a actului normativ.

Potrivit celei mai recente reorganizări ale ANAF sistemul vamal are la centru DGV condusă de un director general și este coordonată de un vicepreședinte al ANAF cu rang de subsecretar de stat⁴³ iar în teritoriu, în subordinea DGRFP-urilor, DRV-uri conduse de directori executivi, având în subordine birouri vamale de interior, de aeroport și de frontieră.⁴⁴

4. Arhivele vamale

4.1 Tipologia și specificul documentelor vamale în contextul Fondului Arhivistic Național

Instituțiile cu specific vamal, de-a lungul activității acestora pe teritoriul țării noastre, au creat și gestionat o serie de tipologii documentare de o mare diversitate, conducând astfel la acumularea unui uriaș patrimoniu arhivistic ce se integrează și contribuie la completarea Fondului Arhivistic Național al României.

Potrivit datelor publicate pe site-ul oficial al instituției centrale (www.customs.ro), se poate analiza diversitatea documentelor create și gestionate în decursul activității instituțiilor componente ale sistemului vamal⁴⁵, după cum urmează:

³⁹ Ordonanță de urgență nr. 74 din 26 iunie 2013 privind unele măsuri pentru îmbunătățirea activității Agenției Naționale de Administrare Fiscală, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, art. 1.

⁴⁰ Idem, art. 3.

⁴¹ Idem, art. 10 alin (5).

⁴² Idem, art. 11.

⁴³ H.G. nr. 520/2013, art. 21.

⁴⁴ Hotărârea Guvernului nr. 520 din 24 iulie 2013 privind organizarea și funcționarea Agenției Naționale de Administrare Fiscală, art. 13 alin. (8).

⁴⁵ <https://www.customs.ro/info-publice/lista-cuprinzand-categoriile-de-documente-produse-sisau-gestionate-de-directia-general-a-vamilor>

- rapoarte de inspecție fiscală, decizii de impunere privind obligațiile fiscale suplimentare de plată stabilite de inspecția fiscală, decizii privind nemodificarea bazei de impunere, decizii de admitere în totalitate sau în parte, sau de respingere a cererii de restituire;
- anunțuri, acte administrative fiscale;
- cereri de anulare a documentelor administrative în format electronic;
- buletine informative privind domeniul de activitate antidrog și protecția drepturilor de proprietate intelectuală;
- buletine informative lunare ale Autorității Naționale a Vămilelor;
- cereri de intervenție a autorității vamale;
- cereri de încadrare în grupe de produse accizabile;
- cereri de sigilare/desigilare;
- adeverință de reținere a bunurilor;
- note de constatare/ unilaterale/ de prezentare;
- avize de control;
- notificări control, rapoarte de audit, certificate AEO, liste de verificări-planificări control/efectuare control, procese verbale de control ex-post, rapoarte de control ex-post;
- referate motivate privind contestarea unei decizii de regularizare a situației;
- ordine ale vicepreședintelui A.N.A.F.;
- proiecte de acte normative, expunere de motive, note de fundamentare, referate de aprobare, protocoale, rapoarte, scrisori sau adrese, procese-verbale, note interne, procese-verbale de constatare și sancționare a contravențiilor, decizii de regularizare a situației, avize emise de A.N.V.;
- norme tehnice, metodologii de lucru și instrucțiuni privind aplicarea reglementărilor vamale și a celor privind politica agricolă comună;
- răspunsuri la cererile de informații privind aplicarea reglementărilor vamale și fiscale din domeniul său de competență;
- declarații sumare de depozit temporar;
- documentul administrativ unic (DAU);
- autorizații pentru ajustarea valorii în vamă;
- declarația pentru valoarea în vamă;
- certificatul de amânare de la plata în vamă a taxei pe valoarea adăugată;
- declarații sumare de intrare;
- declarații sumare de ieșire;
- cerere de atribuire a numărului EORI;
- fișe de informații : INF1, INF 2, INF 3, INF 4, INF 5, INF 6, INF 7, INF 8, INF 9;
- certificatul pentru produse de pescuit – art. 188 din CVC și art. 856a din RVC;
- aprobare de scutire de la garantarea drepturilor de import;
- autorizații pentru utilizarea regimurilor vamale economice și pentru punerea în liberă circulație cu destinație finală;
- autorizații pentru utilizarea procedurilor simplificate de vămuire;

- autorizații de comisionar în vamă care desfășoară activități de curierat rapid;
- autorizații de comisionar în vamă;
- exemplarul de control T5;
- informații tarifare obligatorii (ITO);
- informații de origine obligatorii;
- autorizații de exportator autorizat;
- certificate de origine (EUR1, EUR-MED, TipA), A.TR, T2M, atestat privind statutul mărfurilor în zona liberă și antrepozitul liber;
- certificate de garanție globală/dispensă de garanție;
- autorizații pentru emiterea titlurilor de garanție izolată;
- autorizații pentru utilizarea garanției globale/dispensă de garanție în tranzitul comunitar/comun;
- autorizații pentru utilizarea procedurii simplificate în cadrul regimului de tranzit comunitar/comun pentru mărfurile transportate pe calea ferată;
- autorizații pentru utilizarea procedurii simplificate în cadrul regimului de tranzit comunitar/comun pentru mărfurile transportate pe calea aerului;
- autorizații pentru utilizarea sigiliilor cu un model special în cadrul regimului de tranzit comunitar/comun;
- autorizații pentru acordarea statutului de expeditor agreeat în cadrul regimului de tranzit comunitar/comun;
- autorizații pentru acordarea statutului de destinatar agreeat în cadrul regimului de tranzit comunitar/comun;
- autorizații pentru acordarea statutului de destinatar agreeat în cadrul regimului TIR;
- autorizații pentru utilizarea carnetelor TIR;
- documentul care atestă statutul comunitar al mărfurilor - T2L;
- certificatele de identitate privind exportul de anumite tipuri de carne de vită și mânzat în S.U.A și Canada;
- autorizație de utilizator final;
- autorizație de antrepozit fiscal;
- autorizație de destinatar înregistrat;
- autorizație de importator/expeditor înregistrat;
- atestat pentru distribuție și comercializare en-gros de produse supuse accizelor (băuturi alcoolice și/sau produse din tutun);
- autorizație de operator economic comerciant de tutun brut și/sau tutun parțial prelucrat;
- autorizație de operator economic cu produse supuse accizelor nearmonizate;
- prelucrarea și evidența informatică, inclusiv pe suport de hârtie, a posturilor și funcțiilor publice din Autoritatea Națională a Vămilelor – aparat central și din unitățile subordonate;
- proiectul bugetului de cheltuieli;
- situații financiare (trimestriale, anuale);

- calcularea și promovarea bugetului cheltuielilor cu personalul (lunar, trimestrial, anual);
- situații statistice privind monitorizarea cheltuielilor de personal (A.N.V. și unității din subordine);
- rapoarte de audit precum și note de constatare;
- planuri anuale de audit public intern;
- rapoarte periodice de activitate precum și planuri strategice de activitate referitoare la auditul public intern;
- informări cu privire la activitatea de audit public intern precum și sesizări ale persoanelor fizice și juridice.

Toate aceste categorii de documente însumează milioane de unități arhivistice dispuse în fonduri închise și/sau deschise, în funcție de existența entității creatoare și se păstrează acolo unde spațiul și condițiile de prezervabilitate au permis acest lucru.⁴⁶ La nivel național există zeci de instituții ale sistemului vamal care în urma activității pe care o desfășoară, creează “la foc continuu” cantități enorme de documente. Spre exemplu, numai în cadrul DGRFP Cluj-Napoca își desfășoară activitatea 13 structuri vamale creatoare și deținătoare de documente:

- Direcția Regională Vamală Cluj, cu sediul inițial la Cluj-Napoca și apoi la Oradea;

- 6 Birouri Vamale de Interior: Cluj, Bihor, Bistrița-Năsăud, Maramureș, Satu Mare și Sălaj;

- 4 Birouri Vamale de Aeroport: Cluj, Oradea, Baia Mare și Satu Mare;

- 2 Birouri Vamale de Frontieră: Sighet și Halmeu.

Niciuna dintre structurile menționate mai sus, în ciuda faptului că gestionează cantități impresionate de documente, nu are constituit în organigrama proprie un compartiment specializat de arhivă, cu angajați de specialitate, certificări sau studii în domeniul arhivelor, al gestionării informațiilor și/sau al managementului documentelor, chiar dacă legislația arhivistică în vigoare prevede acest lucru. În realitate, se preferă o soluție de compromis, de a se dispune personalului vamal, prin ordin de serviciu, sarcini privind gestionarea și arhivarea documentelor, în cele mai multe cazuri, angajații vămii nefiind instruiți în acest sens.

Tinând cont că la nivel național funcționează în acest moment un număr de 8 DGRFP-uri, în subordinea cărora instituțiile vamale își desfășoară activitatea, se pot aprecia cantitățile enorme de unități arhivistice create și gestionate de către aceste entități, ca urmare a activităților pe care le întreprind.

Din punct de vedere statistic, potrivit informațiilor publicate pe site-ul oficial⁴⁷, în acest moment funcționează, în calitate de creatori și deținători de fonduri arhivistice componente ale Fondului Arhivistic Național al României, un număr de 96 de instituții ale sistemului vamal din subordinea ANAF, incluzând aici și DGV.

⁴⁶ Legea Arhivelor Naționale nr. 16/1996. art.31 alin (1). republicată în Monitorul Oficial nr. 293 din 22.04.2014.

⁴⁷ <http://www.customs.ro/info-ue/birouri-vamale>

Numărul acestora diferă în funcție de așezarea geografică, mărimea regiunilor și județelor componente, dispunerea față de granițele țării, prezența aeroporturilor internaționale etc., înregistrându-se diferențe semnificative între Regionala București (DGRFP București) cu 5 instituții vamale și Regionala Iași (DGRFP Iași), în a cărei subordine funcționează un număr 17 Birouri Vamale.

Datorită volumului impresionant de documente create de către numărul mare de instituții vamale din România, în lipsa structurilor de specialitate din organigrama acestora care să se ocupe permanent de gestionarea, prelucrarea, arhivarea și prezervarea materialului arhivistic creat, atât la nivel central cât și teritorial, ne putem imagina dificultățile cu care personalul acestor instituții se confruntă în vederea luptei cu “munții de documente” create în decursul activității curente și acumulate de-a lungul timpului.

Se cuvine a nu fi lăsate uitării nici documentele produse de-a lungul timpului de către entități vamale desființate, așa cum putem aminti: Vama Petea⁴⁸ sau Vama Careii Mari⁴⁹, actualmente constituite în fonduri arhivistice închise și care, în acest moment, sunt doar “un balast” pentru cei care le-au preluat, în lipsa alocărilor bugetare necesare finanțării externalizării serviciilor de gestionare și prelucrare arhivistică a documentelor în cauză, pe fondul lipsei de personal propriu angajat în vederea prelucrării acestor documente.

Din punct de vedere al importanței și tipologiei documentelor prezervate, la nivel național cele mai numeroase dintre documentele vămilor sunt declarațiile vamale de diverse feluri. Înainte de intrarea țării noastre în Uniunea Europeană, legislația vamală prevedea întocmirea a miliarde de declarații de import, export, operații temporare sau tranzit, motiv pentru care, la nivelul structurilor teritoriale ale ANV și DGV respectiv, birourile vamale, aceste tipuri de documente au ajuns să reprezinte cea mai consistentă parte a înscrisurilor păstrate în depozitul de arhivă, dar și a lucrărilor de selecționare înaintate spre avizare Arhivelor Naționale.

În ciuda faptului că instituțiile sistemului vamal din România produc o cantitate uriașă de documente iar majoritatea acestora au termen de păstrare asimilat documentelor financiar-contabile conform prevederilor legislației din domeniu, respectiv 10 ani, de-a lungul timpului nu au fost înființate compartimente de arhivă, nici la nivel central, nici la nivelul birourilor vamale, așa cum Legea Arhivelor Naționale prevede.

Chiar dacă există instituții asemenea ANR, care-și desfășoară activitatea în vederea apărării patrimoniului arhivistic reprezentat de FAN, datorită fluxului continuu de documente create în decursul activității instituțiilor cu specific vamal, a lipsei de personal și a spațiilor cu destinație pentru prezervarea înscrisurilor, pot apărea cazuri și suntem convinși că în realitatea cotidiană aceste evenimente există, în care documentele considerate vechi, îngălbenite de vreme și condiții improprii de

⁴⁸ Documentele create în decursul activității acestei entități vamale au fost preluate spre prezervare de către Biroul Vamal de Interior Satu Mare, în subordinea DGRFP Cluj-Napoca.

⁴⁹ Arhivele acestei instituții au fost preluate de către unități subordonate ale actualei DGRFP Timișoara.

păstrare, sunt văzute ca fiind fără importanță practică pentru instituție, dar cu valoare inestimabilă pentru istorie și documentare; acestea ajung să fie eliminate din depozite, pentru a face loc altora nou-create, fără să fie evaluate și examinate de către cineva care se pricepe în domeniu.

4.2 Oportunități de cercetare și valorificare a patrimoniului arhivistic vamal

Raportându-ne la tipologia documentelor abordate în cuprinsul acestui studiu, unitățile arhivistice evaluate ca având importanță istorico-documentară și de cercetare sunt în special cele care se referă la actele normative și precizări ale acestora emise de ANV și DGV, circulare, ordine, rapoarte anuale, date statistice și situații statistice anuale, regulamente de organizare și funcționare ale structurilor vamale, state de funcții și personal, decizii de înființare/desființare a unităților vamale, rapoarte de activitate anuale etc.

Pentru viitorul cercetător interesat să afle cum a funcționat sistemul vamal și fiscal în anumite perioade din trecut, documentele amintite mai sus constituie bogate surse de informare și documentare menite să ofere și să întregască imaginea de ansamblu asupra mecanismelor de funcționare ale sistemului vamal, ale felului în care erau puse în practică regulamentele și legislația vamală a perioadei etc.

The Archives of Romanian Customs System – part of the National Archival Fond (abstract)

This paper aims to present the types of customs archival holdings created during Customs Authorities activity in Romania, especially after the fall of Communism, considering the track of all organizational changes since 1990 to nowadays. On the other hand, the article tries to present the opportunities of customs records and archives in order to be used by researchers, archivists and all those interested.